

CAR

Centrum voor Archeologie

car-rapport nr. 39, 2016

Archeologisch onderzoek
Wiekslag - de Grasboom
Amersfoort

ARCHEOLOGIE

leeft in Amersfoort

Archeologisch onderzoek
Wiekslag - de Grasboom
Amersfoort

Onderzoeksgegevens

Onderzoek: Wiekslag – De Grasboom 2014
Type: Inventariserend Veldonderzoek middels Proefsleuven (IVO-P)
CIS-code / OM nr.: 62653
SIC: WS'14
Opdrachtgever: De Alliantie Ontwikkeling
Uitvoerder: Centrum voor Archeologie, Gemeente Amersfoort
Datum onderzoek: 28-07-2014
Locatie / adres: Wiekslag 250
Perceel: 7783
Gemeente: Amersfoort (Hoogland)
Provincie: Utrecht
Kaartblad: 32B
Coördinaten (RDstelsel): centrum: 156.140 / 464.465
nw-hoek: 156.137 / 464.486, no-hoek: 115.6156 / 464.472,
zw-hoek: 156.121 / 464.460, zo-hoek: 156.145 / 464.445
Omvang: plangebied: 823 m², onderzoeksgebied: 823 m²
AWV: Waardevol Verwachtingsgebied categorie 4 – middelhoge archeologische verwachting
Toetsing: drs. S. Beumer (Gemeente Amersfoort) dd. 8-10-2015

De onderzoeksadministratie en de vondsten bevinden zich bij het Centrum voor Archeologie van de Gemeente Amersfoort.

colofon:

CAR rapport 39 - Archeologisch onderzoek Wiekslag - de Grasboom, Amersfoort

ISSN: 1879-4289

© 2016

uitgave: Centrum voor Archeologie, Gemeente Amersfoort

tekst: I. de Rooze MA

afbeeldingen: Centrum voor Archeologie, Gemeente Amersfoort (tenzij anders vermeld)

vormgeving: drs. T. d'Hollosy

druk: Mailfors BV

De CAR-rapportenreeks is een reeks waarin het Centrum voor Archeologie van de Gemeente Amersfoort standaard eindrapportages (zoals bedoeld in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) van de door hun uitgevoerde archeologische onderzoeken publiceert. De reeks staat onder redactie en autorisatie van de stadsarcheologen van de Gemeente Amersfoort: mevr. drs. F.M.E. Snieder en dhr. drs. T. d'Hollosy.

Inhoud

Inhoud	3	<hr/>
Inleiding	4	
De locatie	5	
Het onderzoek	10	
Het resultaat	12	
Conclusie en advies	14	
Literatuur	16	
Bijlagen	17	

Inleiding

4 Het Centrum voor Archeologie (CAR) heeft op 28 juli 2014 in opdracht van De Alliantie Ontwikkeling een archeologisch onderzoek uitgevoerd aan de Wiekslag, naast huisnummer 250.

Aanleiding

De aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van nieuwe woningen aan de Wiekslag door De Alliantie Ontwikkeling. Mogelijk bevinden zich binnen dit gebied archeologische resten die door de geplande werkzaamheden verstoord of zelfs geheel vernietigd zullen worden. De voorgenomen bodemversturende ingrepen vormen daarmee direct gevaar voor het eventueel ter plekke aanwezige bodemarchief.

Verwachting

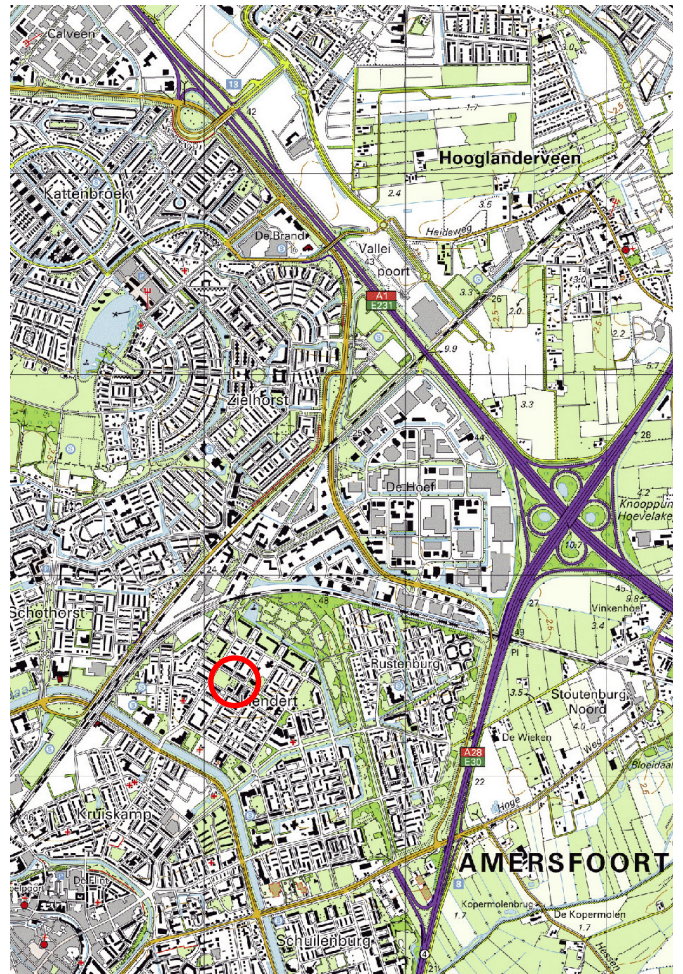
Op grond van landschappelijke, historische en archeologische bronnen is geconcludeerd dat zich op deze locatie archeologische resten kunnen bevinden.¹ Het plangebied ligt in een gebied dat vanwege de archeologische verwachtingswaarde als Archeologisch Waardevol Verwachtingsgebied (AWV 4) op de Archeologische Waarde en Beleidskaart (AWBK) van de gemeente Amersfoort is opgenomen.² Het plangebied valt daarmee onder de gemeentelijke erfgoedverordening. De gemeente Amersfoort heeft archeologische voorwaarden aan de ontwikkeling van het betreffende plangebied gesteld, in het kader van de Archeologische Monumentenzorg.

Archeologisch onderzoek

De gemeente Amersfoort heeft derhalve aangegeven dat voorafgaand aan de nieuwbouw een inventariserend veldonderzoek dient te worden uitgevoerd om de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van het bodemarchief (aard, ouderdom, omvang, gaafheid en conservering) op deze locatie vast te stellen, teneinde tot een waardestelling te kunnen komen.³ Op grond van die bevindingen kan een besluit worden genomen hoe verder om dient te worden gegaan met de aanwezige archeologische resten: behouden door bescherming (planaanpassing), behouden door opgraving, of afzien van verder archeologisch onderzoek.

Uitvoering

Het veldwerk stond onder leiding van dhr. I. de Rooze MA. Hierbij geassisteerd door dhr. drs. M.K. Wijker en mevr. T. Stolk MA. De wetenschappelijke supervisie lag in handen

afbeelding 1, uitsnede uit de topografische kaart met de locatie van het onderzoeksgebied rood omlijnd.

van mevr. drs. F.M.E. Snieder. De opgravings- en uitwerkingsploeg bestond voorts uit de vaste medewerkers van het CAR (zie bijlage). Het grondwerk is uitgevoerd door J. Ruitenbeek v.o.f. uit Amersfoort.

Resultaat

Dit rapport, een standaard rapportage zoals bedoeld in het KNA⁴, bevat de resultaten van het inventariserend veldonderzoek aan de Wiekslag naast huisnummer 250, met een conclusie, waarin een selectieadvies is opgenomen ten aanzien van de te ondernemen archeologische vervolgactiviteiten.

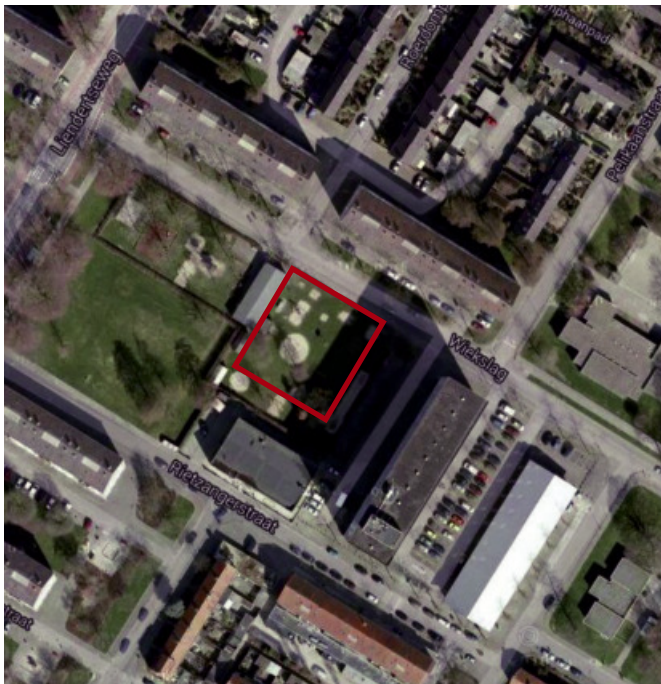
1 - De Boer e.a. 2009.

2 - Erfgoedverordening gemeente Amersfoort 2010.

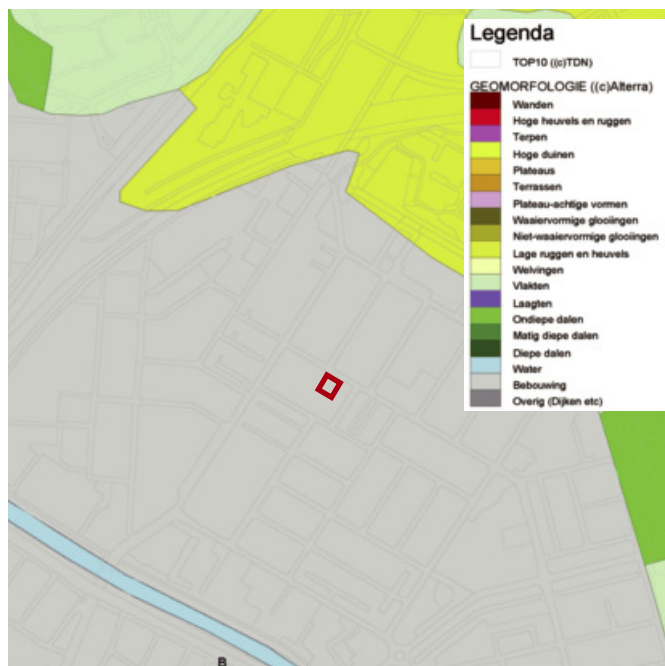
3 - Alle gestelde eisen en randvoorwaarden voor dit onderzoek zijn vastgelegd in het Programma van Eisen (Stolk 2014).

4 - KNA staat voor Kwaliteitseisen der Nederlandse Archeologie (KNA 3.3).

De locatie

afbeelding 2, luchtfoto uit 2015 met daarop het onderzoeksgebied (rood omlijnd).

afbeelding 3, uitsnede uit de geomorfologische kaart (bron: ARCHIS).

Plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied behelst het terrein waar nieuwe woningen worden gebouwd. Het onderzoeksgebied (het terrein dat door archeologen wordt onderzocht), is in dit geval gelijk aan het plangebied en heeft een oppervlakte van circa 823m². Het onderzoeksgebied ligt direct ten zuidwesten van Wiekslag 250 en was voor aanvang van het archeologische onderzoek in gebruik als speelterrein en schooltuin.

Landschappelijke situatie

De onderzoekslocatie ligt in een uitgestrekt dekzandgebied in het oosten van de provincie Utrecht. De afwisseling van dekzandruggen en laagten, op sommige plaatsen afgedekt met een oud bouwlanddek, bepaalt het beeld van het landschap in de Gelderse Vallei. Het gebied heeft een kenmerkende bodem: de onderkant bestaat uit zand dat door de wind tijdens de laatste ijstijd (70.000 – 10.000 jaar geleden) als een meters dikke deken ('dek') is afgezet. De wind heeft in dit dekzand reliëf in de vorm van dekzandruggen en laagten aangebracht.

Geologie

Op de geomorfologische kaart van Nederland ligt het onderzoeksgebied binnen de bebouwde kom, en is derhalve niet gekarteerd.⁵ Indien wordt uitgegaan van de omgeving die wel gekarteerd is, en deze gegevens in het onderzoeksgebied worden geëxtrapoleerd, kan worden aangenomen dat het onderzoeksgebied op een dekzandrug ligt (al dan niet bedekt met oud bouwland). Deze dekzandrug wordt omsloten door vlakten en laagten.

Verwachting

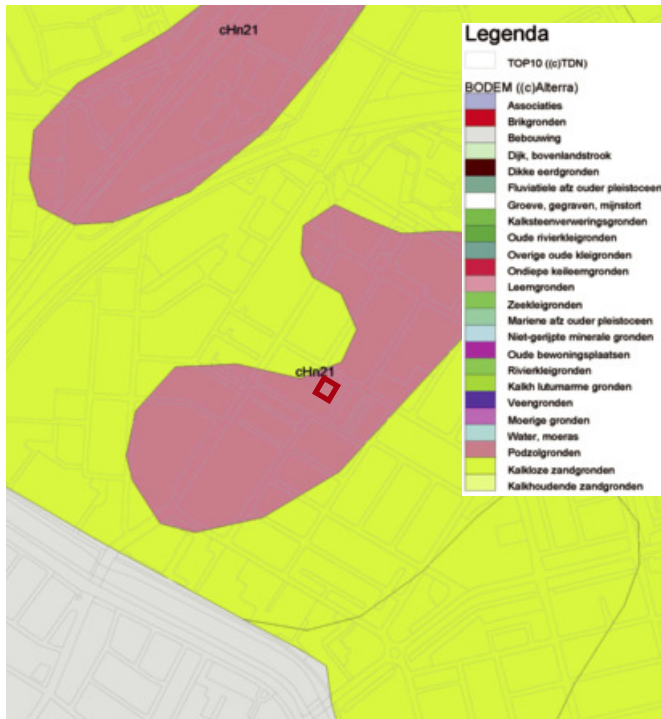
De dekzandrug dateert uit het einde van de laatste ijstijd. Aan het oppervlak, dat ruwweg overeenkomt met het huidige, heeft zich een bodemarchief gevormd die ongeveer de laatste 12.000 jaar omvat. Oudere sporen zijn aan het oppervlak niet te verwachten; deze bevinden zich op diepte in en onder de dekzandrug.

Bodem

De bovenlaag van de grond verandert onder invloed van klimaat, flora en fauna. Het proces van aanvoer, omzettingen en afvoer van stoffen heet bodemvorming. Volgens de bodemkaart van Nederland bestaat de ondergrond in het

5 - Stiboka/RGD 1977.

afbeelding 4, uitsnede uit de bodemkundige kaart (bron: ARCHIS).

onderzoeksgebied uit leemarme en zwak lemig fijne zandgronden.⁶ In het grootste gedeelte staat op de kaart een laarpodzolbodem aangegeven en in het noordwesten wordt een beekerdgrond weergegeven.⁶

Verwachting

Op basis van de laarpodzolbodem kan een hoge verwachting wat betreft archeologische sporen worden vastgesteld. Een podzolbodem doet er enkele duizenden jaren over om zich volledig te ontwikkelen. De aanwezigheid van een podzolbodem wijst op een intact bodemarchief.

Reliëf en grondwatertrap

Volgens de AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland) ligt het onderzoeksgebied op een hoogte tussen de 3,1 en 4,8 m +NAP. Op basis van de hoogte van het onderzoeksgebied en die van de omgeving, is het lastig om een uitspraak over de archeologische verwachting te doen; de directe omgeving bestaat uit bebouwde kom en hoogte verschillen zijn dus kunstmatig tot stand gekomen. In het onderzoeksgebied

afbeelding 5, visuele weergave van de hoogtegegevens uit het AHN3.

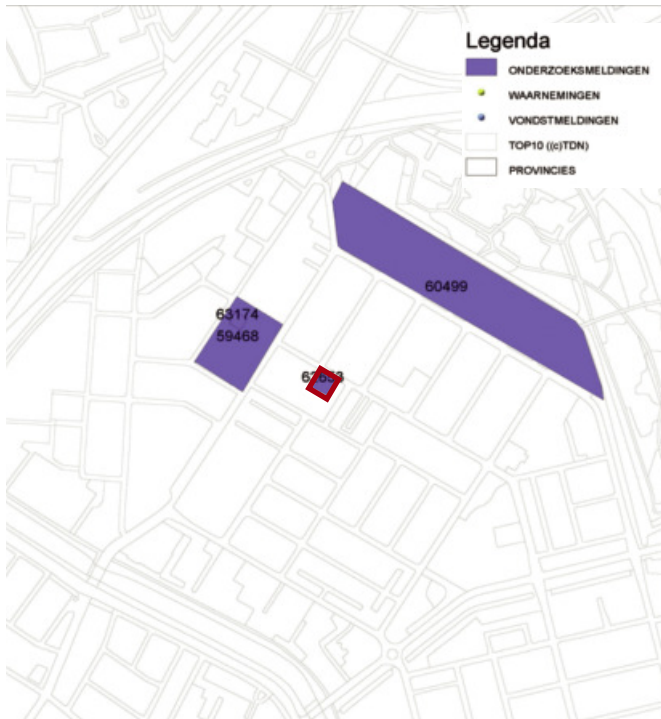
komen de grondwatertrappen III en VI voor. Bij deze grondwatertrappen is de gemiddelde hoogste grondwaterstand niet lager dan 40 cm onder maaiveld, terwijl de laagste stand meer dan 120 cm onder maaiveld ligt. Deze grondwaterstanden geven aanleiding om aan te nemen dat het bodemarchief, voor zover aanwezig, redelijk slecht geconserveerd zal zijn.

Archeo-regio

Nederland is - archeologisch gezien - verdeeld in een aantal archeo-regio's. Dit zijn gebieden waarbinnen sprake is van een overeenkomstig verband tussen landschap en bewoningsgeschiedenis. Het plangebied ligt in *Archeo-regio 2; het Utrechts-Gelders zandgebied*.⁷ Deze archeo-regio betreft een uitgestrekt (dekzand) gebied dat zich ruwweg tussen de Utrechtse Heuvelrug in het westen en de Veluwe in het oosten bevindt. Het valt min of meer samen met de Gelderse Vallei.

Bewoningssporen uit de Prehistorie worden in deze archeo-regio voornamelijk op de dekzandruggen en de flanken ervan gevonden. Wat de Prehistorie betreft, zijn in de omgeving van Amersfoort in het verleden met name bewoningssporen uit de IJzertijd (800 – 12 v. Chr.) en het resten van menselijke activiteiten uit het Mesolithicum (8800 – 4900 v. Chr.) aangetroffen. Maar ook uit het Neolithicum (4900 – 2000 v. Chr.) en de Bronstijd (2000 – 800 v. Chr.) zijn resten van bewoning gevonden. Incidenteel worden in deze omgeving losse oppervlakte vondsten (vuurstenen werktuigen) uit het Paleolithicum (2.500.000 – 8800 v. Chr.) gedaan. Wat de

afbeelding 6, uitsnede uit de topografische kaart met de archeologische vindplaatsen rond het huidige onderzoeksgebied.

historische tijd betreft; sporen van Romeinse (12 v. Chr. – 450 n. Chr.) en vroegmiddeleeuwse oorsprong (450 – 1000 n. Chr.) zijn in de omgeving nauwelijks aangetroffen. Resten uit de Late Middeleeuwen (1250 - 1500 n. Chr.) en de Nieuwe tijd (1500 – heden) zijn daarentegen juist wel goed vertegenwoordigd. Deze zijn vaak gerelateerd aan agrarische activiteiten.

Archeologische omgeving

Uit het archeologisch informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed blijkt dat in de directe omgeving van de opgraving geen vondstmeldingen of (archeologische) waarnemingen zijn gedaan.⁸ Wel zijn drie onderzoeken uitgevoerd in de buurt van het onderzoeksgebied. Circa 100 m ten westen van de Wiekslag is in 2014 door het CAR een IVO-P en aansluitend hoofdonderzoek (DO) uitgevoerd aan de Liendertseweg (onderzoeknummers 59468 en 63174).⁹ Deze onderzoeken hebben echter plaatsgevonden nadat het veldwerk aan de Wiekslag reeds was uitgevoerd. De voorlopige onderzoeksresultaten wijzen op mogelijke Mesolithische

afbeelding 7, uitsnede uit de kaart van Jacob van Deventer (1560). De pijl markeert de Liendertseweg, waar het onderzoeksgebied nabij ligt.

bewoning en/of activiteiten. Een kleine 200 m ten noorden van het onderzoeksgebied is in 2013 door Archeomedia / Arnicon een bureauonderzoek met controleboringen uitgevoerd (onderzoeknummer 60499).¹⁰

Historische omgeving

Voor de 13de eeuw was het grondbezit in het Eemland voornamelijk in handen aan de bisschop van Utrecht, zijn vijf kapittels en de Sint-Paulusabdij. In de 12de en 13de eeuw gingen boeren en burgers zich verenigen in een collectief: de maalschap (malen = bos ontginnen), die ongecultiveerde of woeste gronden ontgon.¹¹ Boerderij Liendert was een van de vijftien middeleeuwse malenhoeves in de omgeving van Amersfoort en lag in de omgeving van het onderzoeksgebied. De exacte locatie van de 13de-eeuwse boerderij Liendert is echter niet bekend.

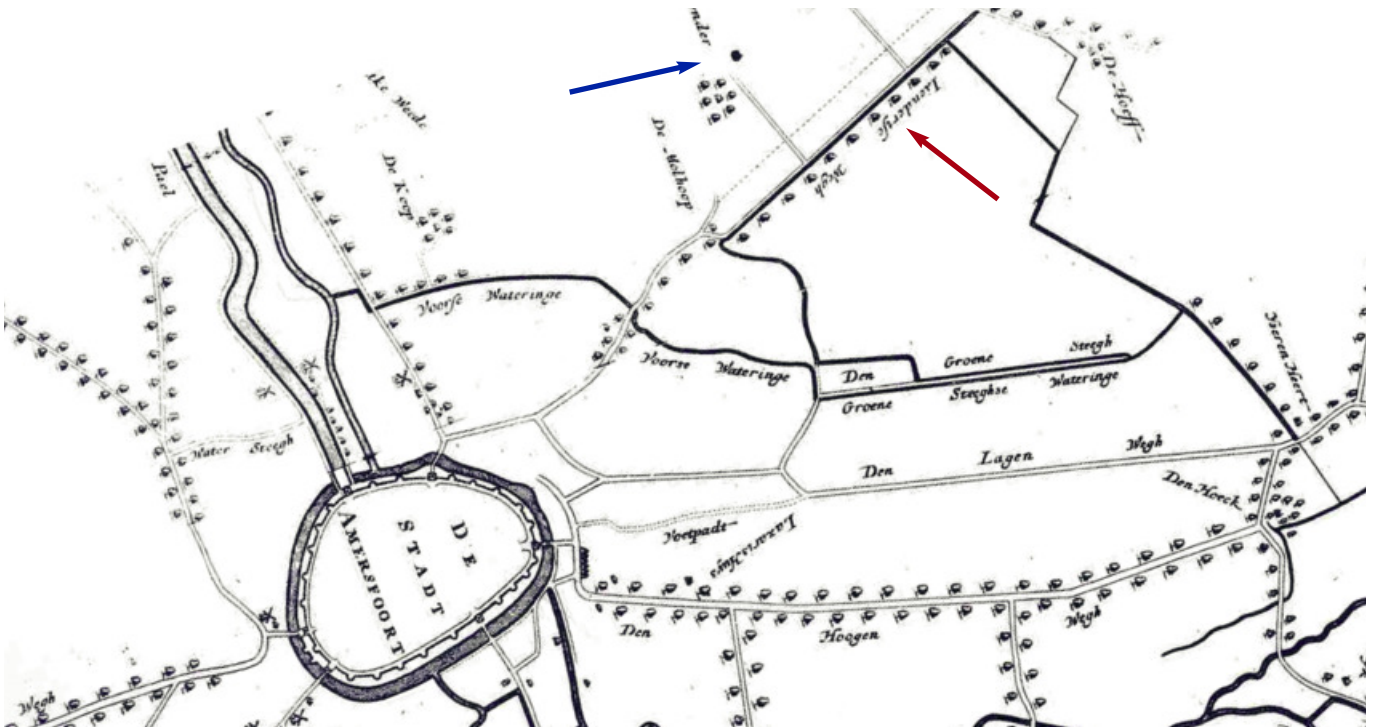
De nabij het onderzoeksterrein gelegen Liendertseweg dankt haar naam aan deze boerderij en staat voor het eerst

8 - Archis2.

9 - Rapport in voorbereiding.

10 - Naar aanleiding hiervan is in de omgevingsvergunning De Horsten, ontwerp oktober 2014; gesteld om voorafgaande aan realisatie van de nieuwbouw, archeologisch vervolgonderzoek uit te (laten) voeren.

11 - Dekker 2000.

afbeelding 8, detail uit de kaart van Bernard van Roij, 1692. De Liendertseweg (nabij het onderzoeksgebied) is met een rode pijl aangegeven. Met de blauwe pijl is boerderij Liendert uit de 17de eeuw aangegeven (de kaart is hier gedraaid zodat het noorden boven ligt).

afgebeeld op een kaart uit 1560 van Jacob van Deventer. Er staat op deze kaart echter geen boerderij afgebeeld in de omgeving van de Liendertseweg. Op een kaart van Bernard de Roij uit 1692 is voor het eerst een boerderij te zien; bovendien een die de naam Liendert draagt. Maar in hoeverre de locatie van boerderij Liendert uit de 17de eeuw overeenkomt met locatie van de boerderij Liendert uit de 13de eeuw, is onduidelijk. Wel is te zien dat het onderzoeksgebied aan de Wiekslag in de 17de eeuw onbebouwd was.

Op het kadastrale minutenplan van Slits uit 1832 staan op de percelen rondom de Liendertseweg gebouwen met bouwland afgebeeld. Het onderzoeksgebied bestond destijds uit twee verschillende percelen bouwland, eigendom van twee verschillende eigenaren. Het onderzoeksgebied ligt dan nog altijd buiten de stad.

Pas in 1964 met de aanleg van de wijk Liendert wordt het plangebied bij de stad getrokken en worden de percelen

bebouwd. Rondom het onderzoeksgebied stonden vanaf deze periode gebouwen. Het onderzoeksgebied zelf lijkt echter sinds de eerste kaart uit 1560 tot aan het heden onbebouwd te zijn geweest.

Analyse

Het onderzoeksgebied ligt naar alle waarschijnlijkheid op een dekzandrug. De hogere dekzandrug zal in het verleden lokaal bebost zijn geweest en tussen deze en de volgende (noordoostelijk en zuidwestelijk gelegen) dekzandruggen bevonden zich drassige, laaggelegen vlaktes. Op basis van de voorafgaande gegevens is duidelijk geworden dat resten uit de Prehistorie in de wijde omgeving van het onderzoeksgebied voornamelijk op dekzandruggen worden gevonden en derhalve ook hier aanwezig zouden kunnen zijn. In de Middeleeuwen hebben in de directe omgeving agrarische en ontginningsactiviteiten plaatsgevonden waarvan de resten nog aanwezig zouden kunnen zijn in de bodem.

afbeelding 9, uitsnede uit het (gedigitaliseerde) kadastrale minutenplan van Slits uit 1832.¹² Het onderzoeksgebied(bij benadering) is met bl;auw omlijnd.

Verwachting

Het is aannemelijk dat hier bewoningssporen uit de Prehistorie aanwezig zijn; Paleolithische, Mesolithische (zoals aan de nabij gelegen Liendertseweg) en Neolithische sporen kunnen in de vorm van (haard)kuilen en/of vuursteenafslagen voorkomen. Uit de Bronstijd en IJzertijd kunnen bewoningssporen in de vorm van paalgaten, hutkommen, greppels, kuilen en waterputten verwacht worden. Resten uit de Romeinse Tijd en Vroege Middeleeuwen worden niet direct verwacht, maar kunnen ook niet uitgesloten worden. Resten van laatmiddeleeuwse oorsprong worden wel verwacht en zullen vooral gerelateerd zijn aan agrarische- en ontginningsactiviteiten. Deze zullen voornamelijk bestaan uit paalgaten (van boerderijen), sloten, greppels en akkerlagen (esdek) bestaan. Uit de Nieuwe Tijd zullen resten van agrarisch gebruik voorkomen; mogelijk boerderijen en stallen en / of resten van tabakscultuur uit de 17de tot 19de eeuw.

Kwaliteit bodemarchief

Inventarisatie van (sub)recent en historisch bodemgebruik

geeft geen concrete aanleiding om aan te nemen dat het bodemarchief hier geheel verdwenen is. Sterker nog; het lijkt er op dat hier niet of nauwelijks bebouwing heeft gestaan, waardoor er een grote kans bestaat dat het historisch bodemarchief nog grotendeels intact is. De grondwaterstand geeft echter aanleiding om een matige tot slecht geconserveerde toestand van organische materialen en metalen in het achtergebleven bodemarchief te verwachten.

Het onderzoek

10

Onderzoekskader

Bewoning op het grondgebied van Amersfoort gaat ver terug in de tijd, niet alleen van de stad, maar ook van het omringende land. Al vanaf de vroege Prehistorie leefden mensen in dit gebied, hun sporen komen voortdurend bij ingrepen in de bodem aan het licht. Amersfoort kent een lange traditie van archeologisch onderzoek; sinds 1984 beschikt de Gemeente over een eigen archeologisch beleid en een eigen archeologische dienst. Door de jaren heen is uit onderzoeken steeds meer informatie aan het licht gekomen over de rijke geschiedenis, zoals die zich binnen de huidige gemeentegrenzen heeft afgespeeld.

Onderzoekdoel en vraagstelling

Hoofddoel van dit inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven (IVO-P) is het vaststellen van de inhoudelijke en fysieke kwaliteit (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) van het bodemarchief binnen het plangebied, teneinde tot waardstelling te kunnen komen op grond waarvan een besluit kan worden genomen hoe hiermee om te gaan bij de verdere realisatie van het plan. Het onderzoek heeft zich gericht op de volgende onderzoeksvragen:

- *Zijn er binnen het onderzoeksgebied archeologische resten aanwezig?*
  - *Zo ja: wat is de aard, omvang en datering van de vindplaats(en), en de gaafheid en conservering ervan? Wat is de landschappelijke context ervan?*
  - *Zo nee: is er reden om aan te nemen dat er archeologische resten in de bodem aanwezig zijn geweest en zijn er uitspraken te doen over de aard, omvang en datering ervan en de reden van het verdwijnen?*
- *Wat is de archeologische waardering van de aangetroffen resten?*
- *Is er op basis van de resultaten uit dit onderzoek een aanpassing of nadere invulling van de archeologische verwachting voor de omgeving van het onderzoeksgebied te maken?*

Methode en werkwijze

Onderzoeken in de omgeving van het plangebied hebben aangetoond dat inventariserend veldonderzoek middels

boringen geen uitsluitsel kunnen geven over het wel of niet aanwezig zijn van (met name prehistorische) archeologische resten in de bodem.

Gezien de aard van de verwachte sporen is een inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven (IVO-P) te verkiezen boven onderzoek middels boringen.

Werkputten, vlakken en profielen

Bij een IVO-P wordt het onderzoeksgebied onderzocht met behulp van proefsleuven die 'werkputten' worden genoemd. Deze krijgen een volgnummer. Iedere werkput wordt vlaksgewijs verdiept, waarbij in principe wordt gestopt op het niveau waar archeologische resten zichtbaar worden. Dit niveau heet het 'vlak'. Na documentatie en onderzoek van het vlak kan worden verdiept naar een volgend niveau, totdat geen sporen meer aanwezig zijn. Ook de wanden van de werkputten, de 'profielen', worden gedocumenteerd. Ze leveren informatie over de bodemopbouw en gelaagdheid van het terrein.

Sporen en vondsten

Elk aangetroffen spoor dat gedocumenteerd wordt, krijgt een individueel volgnummer, het 'featurenummer', waaraan alle verdere informatie wordt gekoppeld. Nadat een spoor in het vlak is gedocumenteerd, wordt het nader onderzocht door er een 'coupe' (dwarsdoorsnede) doorheen te zetten, om de diepte, eventuele gelaagdheid en vorm van het spoor vast te stellen. Alle vondsten worden verzameld en krijgen een 'vondstnummer', waaraan specifieke gegevens over de vindplaats (werkput, vlak/profiel en spoor) en andere relevante informatie wordt gehangen. Voor nader, specifiek onderzoek kunnen allerlei typen (bijvoorbeeld botanische, zoölogische, pollen, dendrochronologische) monsters worden genomen.

Documentatie

Ter documentatie van de gegevens worden opnames, tekeningen en beschrijvingen gemaakt. Vlakken, profielen en coupes worden getekend (1:50, 1:20 en/of 1:10) op watervaste film met millimeter raster en gefotografeerd. Alle relevante gegevens worden geadmistriseerd. Per dag wordt een logboek bijgehouden dat samen met alle documentatie in een map, het 'protocolboek', wordt bewaard.

Uitwerking & analyse

Direct na de opgraving worden de vondsten gereinigd en gedetermineerd, en de opgravinggegevens gedigitaliseerd. Tijdens de uitwerkingsfase worden de sporen geanalyseerd en in structuren gegroepeerd. Het vondstmateriaal geeft aanwijzingen voor de datering en functie ervan. Door de sporen en structuren onderling te interpoleren wordt ook duidelijk wat zich in de niet opgegraven delen van het onderzoeksgebied bevindt.

Waardering en advies

Om een gefundeerd advies op te stellen over hoe om te gaan met de aanwezige archeologisch resten, moeten ze eerst gewaardeerd worden. Dit gebeurt volgens een voorgeschreven methode waarbij wordt gekeken naar belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit.

Uitvoering

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de Kwaliteitseisen der Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1) en volgens de standaard opgravingsmethodiek en het registratiesysteem van het Centrum voor Archeologie van de Gemeente Amersfoort.

In het onderzoeksgebied zijn - conform het PvE - twee werkputten van 2 m breed aangelegd. De putten waren 19,5 m en 30,0 m lang en noordwest-zuidoost georiënteerd. In totaal zijn één featurenummer en één vondstnummer uitgedeeld. Het archeologische spoor werd zichtbaar op de grens van het dekzand en de bovenliggende bouwvoor; de aanleg van 1 vlak bleek daarom voldoende. Het vlak is met een Global Positioning System (GPS) en een Robotic Total Station (RTS) ingemeten en digitaal getekend. De hoogte van het vlak varieerde tussen 2,52 en 2,82 m + NAP. De bodemopbouw is gedocumenteerd met behulp van elf profielstaafjes; vier in werkput 1 en zeven in werkput 2, die om de 5 m zijn gezet. Ten opzichte van het PvE is in de uitvoering één aanpassing gedaan: werkput 1 is na 5,5 m iets zuidelijker aangelegd dan gepland, zodat de werkput niet in de baan van een gedempte sloot zou liggen.

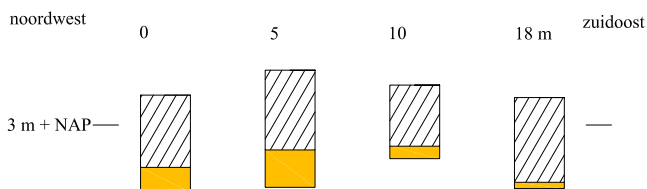

afbeelding 10, uitsnede uit de topografische kaart met de ligging van de twee werkputten.

Het resultaat

12 Bodemopbouw

De opbouw van de bodem toonde in beide werkputten hetzelfde beeld. Er is sprake van een verstoorde bovenlaag, die is ontstaan als gevolg van een recente graafwerkzaamheden. Deze verstoring gaat tot een diepte van 40 tot 80 cm en bestaat uit gevlekt en gelaagd geel, grijs, bruin en wit zand. De hoogte van het dekzand varieerde tussen 2,54 en 3,05 m + NAP. Er is geen bodemvorming aangetroffen: de bovenste

afbeelding 11, de bodemopbouw, gedocumenteerd in werkput 1. Geel = natuurlijk dekzand, gearceerd = recente verstoring.

afbeelding 12, profiel 4 in wp 2. De verstoring is duidelijk zichtbaar in dit profiel.

delen van het dekzand zijn bij graafwerkzaamheden verstoord. De hoogtes van het dekzand geven dan ook geen goed beeld van de natuurlijke hoogteverschillen. In werkput 2 bevond zich in het zuidoosten van het terrein een aarden wal, bestaande uit recentelijk opgebracht grijs/lichtgrijs gevlekt zand.

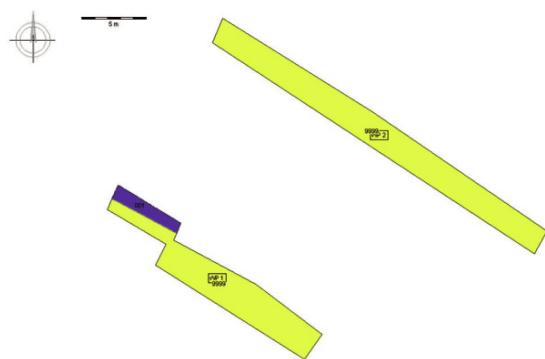
Sporen

Tijdens het veldwerk is één spoor gedocumenteerd. Het gaat om een gedempte sloot met een noordwest-zuidoost oriëntatie. De vondsten uit de slootvulling dateren het dempen van de sloot in de 19de eeuw. De sloot liep parallel met werkput 1, maar bevindt zich hier ook deels ten noorden van. Vandaar dat de exacte breedte niet bekend is. De sloot was minimaal 90 cm diep en gevuld met donkergrijs/bruin zand.

Analyse

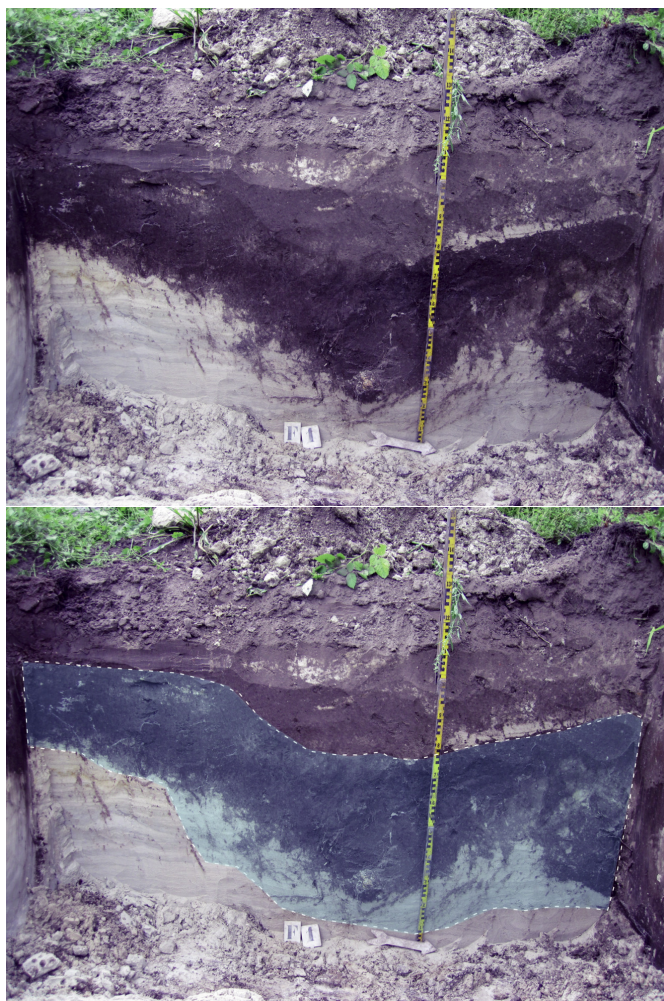
De bodemopbouw, zoals aangetroffen in beide werkputten komt niet overeen met de gegevens van de bodemkundige kaart van Nederland. Er is geen podzolbodem aangetroffen, laat staan andere vormen van bodemvorming. De bovenste 40 tot 80 cm van het terrein zijn afgetopt en over de kop gehaald. Waarschijnlijk had dit te maken met de aanleg van een van de naastliggende gebouwen enkele decennia geleden.

De sloot die in de 19de eeuw is gedempt, zou de perceels-sloot kunnen zijn die op de kaart van Slits staat afgebeeld ter plaatse van het onderzoeksgebied. Deze sloot zou omstreeks 1832 nog niet gedempt zijn, maar het is goed mogelijk dat dit in de loop van de 19de eeuw is gedaan.

afbeelding 13, sporenkaart (spoor 001 is de sloot, 9999 staat voor dekzand).

afbeelding 14, de sloot in doorsnede (op tweede foto met blauw weergegeven).

Vondstmateriaal

Het enige uitgeven vondstnummer behelst vijf vondsten die in de slootvulling zijn aangetroffen.

Materiaalgroep	Aantal
AW (Aardewerk)	2 fragmenten
CON (Constructieaardewerk)	2 fragmenten
BOT (Bot / been / hoorn) fragmenten	1
Totaal:	5 fragmenten

Aardewerk

In totaal zijn twee wand fragmenten roodgebakken aardewerk met loodglazuur en slibversiering verzameld. Dit aardewerk dateert in de 19de eeuw.

Bot

Er is één linker hoorn van een rund aangetroffen. Het stuk hoorn is 24,5 gram en verkeert in slechte staat. Hoorn bestaat uit een hard bindweefsel van hoofdzakelijk keratine (een eiwit). Hiermee verschilt het van bot dat voornamelijk uit collageen (een eiwit) en calciumfosfaat (een natuurlijk zout) bestaat. Doordat hoorn uit keratine bestaat is in de regel veel vergankelijker dan andere organische stoffen zoals bot, hout of leer, waardoor er relatief weinig hoorn wordt aangetroffen. Het feit dat er in deze omstandigheden hoorn is aangetroffen geeft aan dat dit stuk niet heel oud kan zijn.

Constructieaardewerk

Het aangetroffen constructieaardewerk bestaat uit één fragment van een rode dakpan (12 x 7 x 1,5 cm) en één fragment van een gele baksteen (7 x 6 x 4 cm). Aan beide fragmenten is geen nauwkeurige gebruiksdatum te achterhalen.

Conclusie en advies

14

Voorafgaand aan het onderzoek is een aantal vragen geformuleerd, die centraal stonden tijdens de uitvoering ervan. In de vorige hoofdstukken is het resultaat van het onderzoek gepresenteerd en het kader geschetst, aan de hand waarvan in dit hoofdstuk de vragen beantwoord worden. De onderzoeksvragen worden op basis van de resultaten als volgt beantwoord:

- *Zijn er binnen het onderzoeksgebied archeologische resten aanwezig?*

Ja, er zijn bij dit onderzoek archeologische resten aangetroffen.

- *Zo ja: wat is de aard, omvang en datering van de vindplaats(en), en de gaafheid en conservering ervan?*

Het aangetroffen spoor bestaat uit een gedempte sloot, die zich in het zuidwesten van het onderzoeksgebied bevindt. De vondsten uit de slootvulling tonen aan dat deze in de 19de eeuw is gedempt. De gaafheid en conservering van de sloot is matig te noemen. De sloot is niet meer volledig intact, het bovenste deel is door verdwenen met de recente graafwerkzaamheden en de slootvulling is slechts representatief voor de periode dat de sloot buiten gebruik was.

- *Wat is de archeologische waardering van de aangetroffen resten?*

Ter waardering is gekeken naar de aspecten beleving, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit, waarbij de verschillende aspecten scores toebedeeld krijgen: laag, midden of hoog.¹³

Belevingswaarde

De belevingswaarde van het aangetroffen archeologische spoor is laag; er is geen sprake van zichtbare schoonheid of herinneringswaarde.

Fysieke kwaliteit

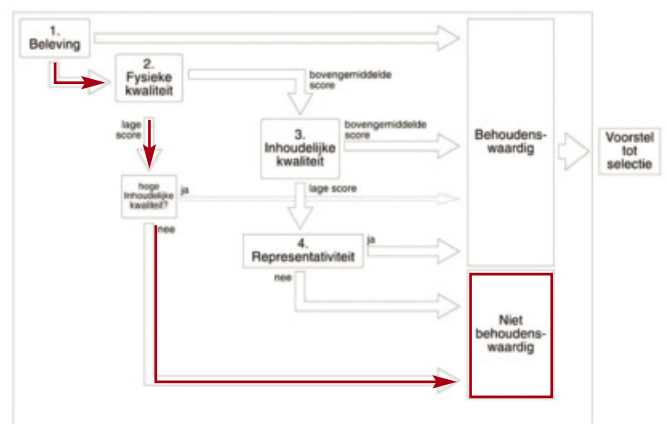
De fysieke kwaliteit van het spoor scoort laag. De gaafheid van het spoor is matig. Onder fysieke kwaliteit wordt, naast de gaafheid, ook mate van conservering gescoord. Het spoor bestaat niet meer uit de originele vulling/inhoud. Hier is de score dus laag.

Inhoudelijke kwaliteit

De derde waarderingsstap omschrijft de inhoudelijke criteria. Hier wordt zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde

(archeologische en landschappelijke context) en representativiteit bekeken. De sloot is niet als zeldzaam te bestempelen en levert geen extra informatie over het onderzoeksterrein in brede historische en archeologische zin. Wat betreft ensemblewaarde scoort het spoor eveneens laag. Er zijn immers geen andere sporen aangetroffen waarmee het spoor een ensemble kan vormen. De sloot is niet specifiek representatief voor een bepaalde periode of gebied. Ook de inhoudelijke kwaliteit is dus laag te noemen.

Op basis van deze uitkomsten kan volgens het stroomdiagram (KNA, versie 3.3) de volgende conclusie getrokken worden: de archeologische resten op deze locatie zijn niet behoudenswaardig.

afbeelding 14, stroomdiagram waardering vindplaatsen. In rood, de uitkomsten van het IVO-P Wiekslag 2014.

- *Is er op basis van de resultaten uit dit onderzoek een aanpassing of nadere invulling van de archeologische verwachting voor de omgeving van het onderzoeksgebied te maken?*

Nee, het is niet nodig aanpassingen aan de archeologische verwachting te maken.

13 - Zie protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek - VS06 waarden. In KNA versie 3.3.

Conclusie IVO-P

De archeologische resten worden laag gewaardeerd en derhalve niet als behoudenswaardig beschouwd. Het spoor is tijdens het veldwerk en de eerste uitwerkingsfase in voldoende mate gedocumenteerd en onderzocht; aanvullend veldonderzoek zal niet meer archeologische informatie verschaffen dan dat middels het IVO-P verkregen is. De conclusie is dan ook, dat binnen het onderzoeksgebied geen aanvullend archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Advies

Het CAR adviseert dat ten behoeve van de nieuwbouw aan de Wiekslag, met betrekking tot de archeologie, geen nader onderzoek of planaanpassing noodzakelijk is.

Samenvatting

Tijdens het inventariserend vooronderzoek middens proefsleuven naast Wiekslag 250 is één archeologisch spoor aangetroffen. Het betreft een sloot die in de 19de eeuw is gedempt. Archeologisch vervolgonderzoek hoeft hier niet plaats te vinden.

Literatuur

16

Boer, G.H. de, D. Bekius en J.A. Schenk, 2009: *Gemeenten Amersfoort en Leusden; een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart (m.u.v. de historische stadskern)*, Weesp.

Blijdenstijn, R., 2005: *Tastbare Tijd. Cultuurhistorische atlas voor de Provincie Utrecht*, Utrecht.

Carmiggelt, A., en P.J.W.M. Schulten, 2002: *Veldhandleiding Archeologie*, Archeologie Leidraad 1, College voor de Archeologische Kwaliteit, Zoetermeer.

College voor Archeologische Kwaliteit, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3*, Amsterdam.

Dekker, C. 2000: *Een zeer oud en voornam college. Geschiedenis van de malen op het Hoogland buiten Amersfoort. Amersfortia reeks deel 12*, Amersfoort.

Diepeveen-Jansen, M., en J. Kaarsemaker, 2004: *Publicatiewijzer voor de archeologie*, Amsterdam.

Gemeente Amersfoort, 2010: *Erfgoednota*, Amersfoort.

Gemeente Amersfoort, 2014: *Omgevingsvergunning De Horsten, ontwerp oktober 2014*, Amersfoort.

ROB, 1998: *Handboek ROB-specificaties*, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

ROB, 2001: *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).

Stiboka, 1966: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50 000. Blad 26 West Harderwijk, blad 32 West Amersfoort*, Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Stiboka/RGD, 1977: *Geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50 000*, Stichting voor Bodemkartering / Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.

Stolk, T., 2014: *Progamma van Eisen (PvE) Wiekslag – De Grasboom 2014*, Amersfoort.

Overige Bronnen

AHN - www.ahn.nl

ARCHIS - archis2.archis.nl/archisii/html/

HisGis - www.hisgis.nl/

NOaA - www.noaa.nl

Bijlagen

17

Bijlage 1: sporenlijst

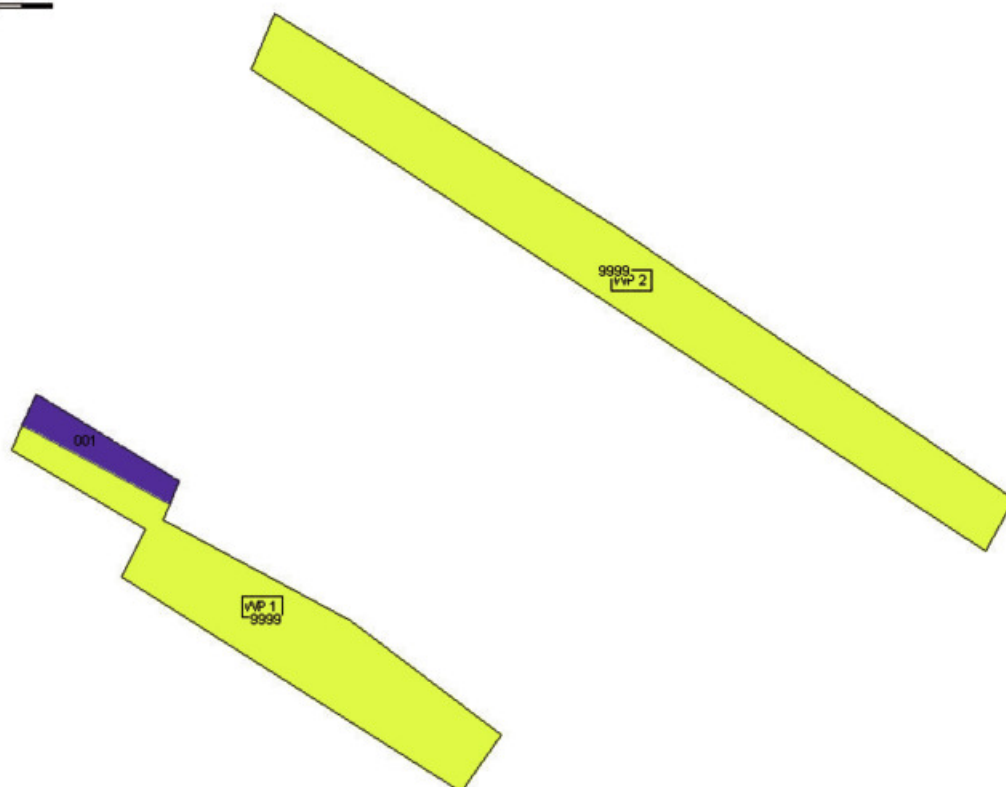
<u>Featurenr.</u>	<u>Werkput</u>	<u>Vlak</u>	<u>Profiel</u>	<u>Spooraard</u>	<u>Omschrijving</u>
1	1	1	W	SLOOT	Sloot

Bijlage 2: vondstenlijst

<u>Vondstnr.</u>	<u>Werkput</u>	<u>Vlak</u>	<u>Profiel</u>	<u>uit Feature</u>	<u>Verzamelwijze</u>	<u>Omschrijving</u>
1	1	1	-	1	COUPE	coupe sloot; aw, dp, bot, bs; 17/18de

Bijlage 3: sporenlijst

<u>Vondstnr.</u>	<u>Aantal</u>	<u>Materiaal</u>	<u>Soort</u>	<u>Voorwerp</u>	<u>Type</u>	<u>Opmerking</u>	<u>Datering</u>
1	2 wandfragmenten	AW	R	???	-		19de-eeuws
1	1 fragment	BOT	RUND	HOORN	linker	24,5 gr	(sub)recent?
1	1 fragment	CON	DAKPAN	DAKPAN	-	rood	-
1	1 fragment	CON	BAKSTEEN	BAKSTEEN	-	geel	-

sporenkaart (blauw/spoor 001 is de sloot, geel/9999 staat voor dekzand)

Medewerkers

18

Aan dit onderzoek hebben meegewerkt:

Henk de Boer	<i>analyse bot;</i>
Sanne Beumer	<i>toetsing;</i>
Liesbeth Buitink	<i>dataverwerking, depot, tekstcorrectie;</i>
André Clazing	<i>analyse (post)middeleeuws aardewerk;</i>
Maarten van Dijk	<i>coördinatie veldwerk;</i>
Harold van den Hauten	<i>fotografie, analyse constructieaardewerk;</i>
Wilma van den Heuvel	<i>analyse (post)middeleeuws aardewerk;</i>
Timo d'Hollosy	<i>wetenschappelijke leiding, publicatie;</i>
Itamar de Rooze	<i>assistent veldleiding, opgraving, uitwerking en rapportage;</i>
Evelyn Scheepsma	<i>voorlichting;</i>
Francien Snieder	<i>wetenschappelijke leiding, advisering;</i>
Tanja Stolk	<i>programma van eisen, opgraving;</i>
Joep Syrier	<i>vondstverwerking;</i>
Mattijs Wijker	<i>opgravingsleiding, uitwerking;</i>
Ruitenbeek v.o.f.	<i>grondwerk.</i>

Centrum voor Archeologie

Gemeente Amersfoort

Langegracht 11, 3811 BT Amersfoort

Telefoon (033) 463 77 97 Fax (033) 463 03 32

E-mail: archeologie@amersfoort.nl

Internet: www.amersfoort.nl/archeologie

ISSN: 1879-4289